

ІНДОЄВРОПЕЙСЬКІ МОВИ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

УДК 81:39

РОДОВА КАТЕГОРИЗАЦІЯ ІМЕННИКІВ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ТА НОВОГРЕЦЬКІЙ МОВАХ

Клименко Ніна Федорівна,

д-р філол. наук, проф.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

У статті розглядаються тенденції категоризації роду іменників у сучасній українській і новогрецькій мовах. Показані коливання в оформленні роду, продуктивні утворення іменників жіночого роду в обох мовах, перерозподіл іменників за родами на користь середнього роду в новогрецькій мові.

Ключові слова: *рід іменника, категорія особи, зменшувальні та збільшувальні слова, способи словотворення.*

Відомо, що у флексійних мовах, до яких належать східнослов'янські та новогрецька, приєднання суфікса до твірної основи прогнозує відповідне родове оформлення похідного. Однак у формально-граматичному змісті роду в сучасній українській мові у невеликої кількості іменників виявлено певні хитання в родовій належності утворених слів. Це в першу чергу стосується тих суфіксів, що виражають значення збільшеності: **-овищ(е) / -ищ(е), -иськ(о)** або зменшеності. Саме вони впливають на родові оформлення іменників. Хитання в роді характерні як для похідних іменників від твірних зі значенням істот, у яких часто виявляється семантична диференціація роду (за статтю), так і в похідних назвах неістот, де категорія роду має формально-граматичний зміст. І саме вони ілюструють хитання у словозмінному оформленні значення роду. Серед них трапляються похідні від іменників – істот жіночого роду, що оформляються як у середньому, так і в жіночому роді.

Морфема **-ищ(е)** у сучасній українській мові виражає омонімічні значення. За допомогою суфікса **-ищ(е) / -овище** утворюють численні іменники з локативним значенням: *димовище, зимовище, кочовище, пасовище, сховище, торфовище*. Цей відрізок рідше може позначати предмети-держакі (ручки) знарядь праці: *граблище, топорище*. У обох цих різновидах слів не відбувається хитань стосовно середнього роду і відповідного оформлення похідних.

Найбільшою продуктивністю наділено інший суфікс **-ищ(е)** зі збільшуваним значенням у похідних іменниках. Серед них назв істот порівняно небагато. Це назви людей *бабище, свекрушище*, що відмінюються як іменники середнього роду (так диктує суфікс **-ищ(е)** та жіночого (так нагадує про себе розрізнення за статтю, підкріплене словозмінною парадигмою слова): *баба – бабище, свекруха – свекрушище*. Подібні до них хитання в оформленні роду демонструє іменник – назва істоти *гадючище* (від гадюка). Натомість іменник *дівчище* (від дівка) відмінюється за парадигмою слів жіночого роду, а *козище* (від коза) та *рибисько* (від риба) в середньому.

Похідні слова зі збільшуваними суфіксами **-иш(е)**, **-иськ(о)** від твірних іменників – назв неістот оформлено в середньому роді: *бородище, головище, кучугурисько, лапсько, лапище, спековисько, хмаровище, ямище*.

Твірні іменники – назви істот чоловічого роду здебільшого з приєднанням суфіксів **-иш(е)**, **-иськ(о)** не змінюють своєї належності чоловічому роду: *бичище, бичисько, ведмедище, вовчище, вовчисько, дармоїдисько, дідисько, дідище, кабанище, кабанисько, комарище, коротище, котисько, котище, конище, конисько, павучище, сомище, сомисько*. З цього правила є лише два винятки *хлопчисько*, що вживається в чоловічому та середньому роді, і *зайчисько*. Можливо, в такому оформленні цих слів відбито закріплення за категорією недорослості середнього роду.

Назви неістот чоловічого роду, що мотивують похідні іменники з суфіксами **-иш(е)**, рідше **-иськ(о)**, теж віддають перевагу чоловічому роду: *бурячище, вітрище, голосище, гарбузище, димище, кавунище, кавунисько, морозище, слонище, хвостище, чубисько, чубище, чоботище*. Отже, слова чоловічого роду з суфіксами **-иш(е)**, **-иськ(о)**, а їх найбільше серед похідних цього типу, не змінюють родової належності. Тут трапляється лише два винятки, коли слова *вітровище* та *коренище* дотримуються словозмінних парадигм чоловічого і середнього роду.

Від іменників середнього роду – назв істот у сучасній українській мові за допомогою суфіксів **-иш(е)**, **-ськ(о)** утворено найменшу кількість похідних. Це кілька слів від назв осіб: *дівчисько, хлопчисько* та ще кілька лексем, мотивованих іменниками середнього роду – неістотами: *дивовисько, плечисько, чудисько, чудовисько*. Можливо, це зумовлено уявленням носіїв мови про назви істот, оформлені в середньому роді, як про малі за віком. У цьому випадку виявляється несумісність значень чогось малого (недорослого) і великого. Названі лексеми *дівчисько* та *хлопчисько* виражають значення осіб з поганою поведінкою.

У новогрецькій мові спостерігаємо частково подібну картину. У ній, як і в українській мові, пара іменників, зіставлених за статтю хлопець-дівчина, об'єднує багатозначні лексеми. Іменник то *αὔρι* хлопець виражає значення 1) немовляти чоловічої статі, сина; 2) молодого (неодруженого) чоловіка; 3) коханого друга; 4) звертання до улюбленої людини (типу *хлопче!*). Від нього можливе творення зменшувано-пестливого слова то *αυοράκι* хлопчик, хлопча. Від цієї лексеми утворюються похідні зі значенням збільшеності, що оформлені в жіночому роді η *αυοράρα*, η *αυορίνα* хлопцюга. Останнє використовується в звертаннях з іронічним відтінком. Дівчину жваву, бойову, що поведінкою схожа на хлопця, називають композитом то *αυοροκόριτσο*, в якому нейтралізовано протиставлення хлопець ≠ дівчина. Етимологи пояснюють слово *αὔρι* як похідне від прикметника *αὔωρος*, що виникло в середньовічні часи з давньогрецького *ἄωρος* незрілого віку, молодий [Μταμλινιώτης 1998, 60].

Іменник то *κορίτσι* теж полісемічний. Це 1) молода неодружена дівчина, 2) немовля жіночої статі на відміну від то *αὔρι*, 3) дівчина, що ніколи не була одружена. Від нього можливі зменшено-пестливі похідні на зразок то *κοριτσάκι*, то *κοριτσόπουλο* дівча, дівчинка, що оформлені в середньому роді. Натомість лексеми зі збільшуваними суфіксами оформлено в жіночому роді η *κοριτσάρα* та чоловічому роді ο *κορίτσαρος*, з якими еквівалентне українське *дівчище* – красива, здорова, пе-

редчасно фізично розвинута дівчина. Етимологічно то *κορίτσι* є зменшувано-пестливим словом, що в середньовічній період виникло від то *κορίτσιον* від давньогрецького *κόρη* молода дівчина, неodrужена дівчина, дочка. [Μλαμπινιώτης 1998, 937]. Можливо, в сучасній мові між цими словами розірвано семантичний зв'язок. Розмитість лексичного значення цих твірних уможливило переоформлення словозмінних парадигм колись чітко зіставлених за статтю утворень. Зараз твірні слова середнього роду з семантичною нівеляцією значення статі стають базою творення іменників зі збільшувальним значенням у жіночому роді: *η αγούρινα*, *η κοριτσάρα*, рідше чоловічому *ο κορίτσαρος* (про людину з поганою поведінкою).

У сучасній українській мові іменники чоловічого роду з іншими збільшуваними суфіксами **-яг(а)**, **-як(а)**, **-юг(а)**, **-уган/ -юган** теж зберігають рід твірного слова: *ведмедяка*, *вітруган*, *хвостяга*, *хвостяка*, *хвостяра*, *хлопцюга*, *дідуган*, *чолов'яга*.

Іменники-назви істот, належні категорії недорослості, віддають пріоритет середньому роду в оформленні похідних із суфіксами **-j(а)**, **-к(о)**, **-ен(я)**: *ведмедча*, *ведмедя*, *вовченя*, *вовченятко*, *лисеня*.

В обох порівнюваних мовах категорія недорослості в суфіксальному оформленні іменникового роду перетинається зі словотвірним значенням зменшеності, пестливості. У творенні зменшувальних слів від іменників зі значенням недорослості суфіксальним способом використовується репертуар суфіксів або середнього роду: *хлоп'я* – *хлоп'ятко* – *хлоп'яточко*, або чоловічого: *хлопець* – *хлопчик* – *хлопчикок*. Отже, категорія зменшеності в своєму градуванні тяжіє до однородового з твірним оформлення похідних, пор.: *трава* – *травця* – *травичка* – *травиченька*, *голова* – *голівка*, *голівонька* – *голівочка*, *бик* – *бичок* – *бичечок*, *порося* – *поросятко* – *поросяточко*, *чобіт* – *чобіток* – *чобіточок*. У цьому плані подібні семантичні перетворення спостерігаємо в зменшувальних словах від назв неістот та істот: *вітер* – *вітрик*, *вітрець*, *вус* – *вусик*, *кавун* – *кавунець* – *кавунчик*, *вовк* – *вовченько*, *голова* – *голівка*, *голівонька*, *рука* – *ручення* – *рученька*, *рука* – *рученька*, *верба* – *вербиця* – *вербиченька*, *чуб* – *чубик* – *чубчик* – *чубчикок*, *чоловік* – *чоловіченько*, *чоловічечко*.

Серед іменників, що реалізують категорію недорослості, в сучасній українській мові засвідчено випадки розрізнення назв осіб за статтю. Одні з них трапляються в рядах суфіксальних слів – визначників родинних стосунків: *король* – *королева*, *королевич*, *королівна*, *цар* – *цариця*, *царевич*, *царівна*, *князь* – *княгиня*, *князевич*, *княжич*, *князівна*. В інших до родинних означень додано ще й ознаки за постійним заняттям, фахом батька: *король* – *короленко*, *коваль* – *ковалиха* – *ковалівна*, *коваленко*, *пін* – *попада* – *попівна* – *попенко*, *сюсар* – *сюсариха* – *сюсарівна*, *сюсаренко* і т. ін.

Грецька дослідниця Анна Анастасіаді-Сімеоніду відзначає, що в новогрецькій мові приєднання суфікса **-άκ(ι)/-λάκι/ -δάκι/ -ουδάκι/-αράκι/ -αλακι** зі зменшено-пестливим значенням здебільшого переводить твірний іменник будь-якого роду в похідне слово середнього роду [Αναστασιάδη-Συμεωνίδη 2003, 39]: *ο άγγελος* янгол – то *αγγελάκι* янголятко, *ο διάβολος* диявол, біс – то *διαβολάκι* бісенятко, *ο καναπές* бутерброд, то *καναπεδάκι* канапка, *ο λαγός* заєць – то *λαγουδάκι* зайчик, *ο παπαγάλος* папуга – то *παπαγαλάκι* папужка, *попугайчик*, *ο πίνακας* картина – то *πινακλάκι* картиночка, *картинка*, *ο σκόρδος* часник – то *σκορδάκι* часничок, *ο σταυρός* хрест – то

σταυρουλάκι = το σταυρουδάκι хрестик, ο τζίτζικας цикада – το τζιτζικάκι цикадочка; η χελώνα черепаха – το χελωνάκι черепашка, το παιδί дитина – το παιδάκι дитинка.

У цьому розряді слів серед інших виділяються одиниці, утворені за допомогою суфіксоїдної основи –πουλ(ο). Г.Бамбінйотис характеризує –πουλ(ο) як афіксоїд, використовуваний для творення іменників, що означають 1) дитину особи, вказаної твірною основою: ελληνό-πουλο дитина грека, αρχοντό-πουλο син архонта; 2) як словотворчий формант, що надає твірній основі значення недорослості, малого віку: το χωριάτο-πουλο (маленький селянин, селюченья), το ραφτό-πουλο кравченко; 3) як суфіксоїд для творення іменників, що позначають малих, новонароджених тварин, указаних твірною основою: το αετό-πουλο орля, το λυκό-πουλο вовчєня. Етимологічно –πουλο походить від середньовічного πουλ(λ)ος з латинського pullus пташеня. Цей компонент спершу позначав щойно вилуплених пташенят, малих тварин: το αλεπό-πουλο лисєня, а згодом розширив своє значення і став використовуватися як суфіксоїд для творення зменшувальних слів від іменників-назв істот та предметів [Μπαμπινιώτης 1998, 1475].

У сучасній мові цей афіксоїд приєднується до твірних – назв тварин і птахів усіх трьох родів, оформляючи середній рід похідних: ο αετος орел – το αετόπουλο орля, ο λύκος вовк – το λυκόπουλο вовчєня, η κότα курка – το κωτόπουλο курча, η όρνιθα *кн.* курка – το ορνιθόπουλο курча (το ορνίθι), η κλώσσα квочка – το κλωσσόπουλο курча, η μελίσα бджола – το μελισσόπουλο бджілка, ο τράγος цап – το τραγάκι цапеня, το άλογο кінь – το αλογάκι коник. Як бачимо, суфікс -άκι нівелює усі родові зіставлення і закріплений виключно за середнім родом.

У тих випадках, коли цей суфікс приєднується до твірних – найменувань осіб за фахом чи соціальним становищем, він називає їхніх малят (синів), оформляючи слова середнього роду: ο ζητιάνος жебрак – το ζητιανόπουλο жебрачєня, ο κλέφτης злодій – το κλεφτόπουλο злодійча, ο κουμπάρος кум – η κουμπάρα кума, το κουμπαρόπουλο син кума, ο καπετάνιος капітан – η καπετάνισσα дружина капітана або жінка-капітан, το καπετανόπουλο син чи дочка капітана, ο μάστορας майстер – το μαστρόπουλο підмайстер, майстрєнко, ο μπακάλης бакалійник – η μπακάλισσα бакалійниця, το μπακαλόπουλο 1) хлопчик-помічник у магазині бакалії, το μπακαλόπαιδο та 2) син бакалійника, ο ναύτης моряк – το ναυτόπουλο юнга, ο χασάπης м'ясник – το χασόπουλο хлопчик, який допомагає м'ясникові або син м'ясника.

У новогрецькій мові існує група слів цього різновиду, в яких використано афіксоїд -πουλ-, де флексіями розрізнено чоловічу і жіночу стать утворюваних похідних. Отож, -πουλ- виражає інформацію про **малу** істоту особи, вказаної твірним словом, а флексії зіставляють стать. У поєднанні з закінченням **-ο**, формально належним середньому роду, він передає значення особи чоловічої статі, а з закінченням **-α** – жіночої: ο βεζίρης візир, η βεζίρισσα дружина візира, το βεζιρόπουλο син візира, η βεζιροπούλα дочка візира.

Таку часткову суперечність між формально-граматичною ознакою роду і семантичною (за статтю) спостерігаємо в багатьох словах ο άρχοντας архонт – το αρχοντόπουλο син архонта – η αρχοντοπούλα дочка архонта, знатних батьків, ο βασιλιάς цар – το βασιλόπουλο царевич – η βασιλοπούλα царівна, ο βλάχος пастух-

валах – то βλαχόπουλο його син – η βλαχοπούλα його дочка, ο βοσκός пастух – то βοσκοπούλο пастушок, пастушенко – η βοσκοπούλα пастушка, дочка пастуха (подібно до цього ο τσομπάνος чабан, вівчар, то τσομπανόπουλο чабанчук, чабаня – η τσομπανοπούλα дочка чабана), ο πρόσφυγας біженець – то προσφυγόπουλο син біженця – η πρόσφυγοπούλα дочка біженців, ο πρίγκιπας принц, князь – то πριγκιπόπουλο син принца, княжич – η πριγκιποπούλα принцеса, дочка принца, князівна, ο παπάς піп – то παπαδόπουλο попович, попенко – η παπαδοπούλα попівна, ο σκλάβος раб – то σκλαβόπουλο малий раб, син раба – η σκλαβοπούλα мала рабиня і т. ін.

До цього різновиду похідних у новогрецькій потрапили деякі назви недорослих осіб за місцем проживання ο νησιώτης острів'янин, η νησιώτισσα острів'янка, то νησιωτόπουλο син острів'ян, η νησιωτοπούλα дочка острів'ян за національною належністю: Αράβης араб – то араπόπουλο арапчук, арабня, ο Έλληνας грек – то ελληνόπουλο син грека – η ελληνοπούλα дочка греків, дівчина-гречанка, ο γύφτης циган – то γυφτόπουλο циганча – η γυφτοπούλα циганочка, ο Τουρκοκός турок – то τουρκόπουλο турча, турченя – η τουρκοπούλα мала турчанка, туркеня.

Новогрецьку від інших мов, у яких словозмінними закінченнями, спеціальними суфіксами, лексичними засобами, артиклями, а також узгоджуваними з іменниками лексемами або координованим формами слів у позиції присудка розрізнено іменники за родами, відрізняє велика варіативність родового оформлення слів. У лексиконі мови представлено іменники з тим самим лексичним значенням і різними словозмінними парадигмами частіше двох родів, наприклад, чоловічого і середнього: ο γέρακας – то γεράκι сокіл, яструб, ο λέοντας – то λιοντάρι лев, ο έλαφος – то ελάφι олень; жіночого і середнього η αηδόνα – то αηδόνι соловей. Рідше іменники належать до трьох родів: ο πεύκος – η πεύκη – то πεύκο сосна, ο έλατος – η ελάτη – то έλατο ялина.

Як українській, так і новогрецькій мові властиве також розрізнення родів за статтю за допомогою різних лексичних одиниць: кінь – кобила то άλογο – η φοράδα, бик ο ταύρος, робочий бик – віл то βόδι – корова η αγελάδα, курка – півень η κότα – ο κόκορας, ο πετεινός.

Творення назв недорослих істот, малят, часто супроводжуване ще й значенням зменшуваності, нівелює хитання в оформленні роду в словах з тотожними словозмінними основами чоловічого і середнього: ο γέρακας – то γεράκι – то γερακόπουλο яструбеня, ο λέοντας – то λιοντάρι – то λιονταρόπουλο левеня, жіночого та середнього: η αηδόνα – то αηδόνι – то αηδονόπουλο соловейко, η πέρδικα – то περδίκι то περδικόπουλο куріпочка. Це властиво й назвам неістот, пор. ο πεύκος – то πευκάκι сосонка, ο έλατος – то έλατο – то ελατάκι ялинка.

Цікаво, що таке нівелювання родових показників спостерігаємо і в тих випадках, коли з тією самою словозмінною основою існує іменник у середньому або в чоловічому та середньому роді, які представляють одночасно чоловічу і жіночу стать: то γουρούνι (для чол. і жін. р.) свиня, то проβάτο вівця, ο/η έλαφος – то ελάφι олень, то άλογο кінь, хоча для них є окремі іменники, що суфіксально виражають значення лише жіночої статі: η γουρούνα свиня, η ελαφίνα олениха, η αλόγα кобила, η προβατίνα (синонім αμνάδα) вівця, ярка. Похідні від них лексеми зі значенням недорослості оформлено в середньому роді: то γουρουνόπουλο порося, то

προβατάκι (з синонімом αρνάκι) ягня, то ελαφάκι оленя, то αλογάκι (з синонімом πούλαρι) лоша, коник.

Розрізнення роду за допомогою різних лексем дублюють різні лексичні похідні від них зі значенням недорослості, що оформлені в середньому роді: η κότα курка – то котόπουλο 1) курча, 2) куряче м'ясо на шашлик, ο κόκορας – то кокόρι півень – то кокорάκι, то кокорόπουλο півник, ο πετεινός півень – то πετεινάρι, то πετειναράκι півник.

У межах цієї тенденції таке розрізнення підтримують також ті лексеми, що з середньовічного періоду розвитку мови зберігають зіставлення тварин дорослих і малих, оформлених середнім родом із закінченням **-i** або **-ιον**, пор.: ο τράγος цап – то τραγί цапеня, ο κριός баран – то κριάρι молодий баран, η γάτα кішка – то γατί мала кішка, η γίδα коза – то γίδι козеня, η κατσίκα коза – то κατσίκη кізонька, кізка (мала за віком). Від багатьох із них у сучасній мові утворено похідні назви недорослості в середньому роді: то προβατάκι ягня, то αρνάκι 1) баранчик, 2) м'ясо з баранини молодої, то κατσικάκι 1) козеня і 2) м'ясо з молодої козлятини. Грецькі дослідники пишуть про те, що з часом багато іменників середнього роду розширили значення і стали загальними назвами тварин дорослих і малих: то γουρούνι, то ελάφι [Α.Ραλλη 2003, 72-74].

Отож, і досьогодні у новогрецькій мові спостерігаємо деяку неусталеність у вираженні формально-граматичного змісту роду та його семантико-граматичного змісту (за статтю та недорослістю).

Однак обидва вони служать основою біологічного роду і підтримують триграмемну структуру морфологічної категорії роду. Категорія зменшуваності так чи інакше виявляє зіставлення чоловічого і жіночого роду завдяки суфіксам зі значенням та семантикою тільки одного з родів. Такими, наприклад, є суфікси жіночого роду **-ίτσα, -ουλα**: η γάτα кішка – η γατούλα кішечка (хоча можливе і то γατάκι, мабуть від іменника то γατί мала кішка), η γούνα шуба – η γουνίτσα шубка (існує слово то γουνάκι), η γουρούνα свиня – η γουруνίτσα свинка, η κάτσικα коза – η κατσικούλα кізонька, η μύγα муха – η μυγούλα, η μυγίτσα мушка, η σκύλα сука – η σκυλίτσα сучечка, афіксоїд – οπούλα: η βοσκός пастух – η βοσκοπούλα пастушка.

Для чоловічого роду характерні такі зменшувальні суфікси, як: **-άκης** ο κόσμος світ, люди – ο κοσμάκης простий люд, народ, велике зібрання людей, **-άκος** ο κήπος сад – ο κηπάκος садок, **-ακας** ο γιος син – ο γιόκας синочок, **-ούλης** ο άντρας чоловік – ο αντρούλης чоловіченько.

Мова намагається усунути надлишковості у варіативному вираженні змісту роду і надає деяким словам з однаковими словозмінними основами різного лексичного значення. Такими стали η ντουλάπα шафа для одягу – η ντουλαπίτσα шафочка, то ντουλάπι шафа для посуду – то ντουλαπάκι буфетик. Пор. ще ο ποταμός ріка, яка має витоки, велика в довжину з чіткими високими берегами (такими є ο Δνείπερος, ο Βόλγας, ο Δούναβης – Дніпро, Волга, Дунай) і то ποτάμι невелика річка без чітких берегів. Від цього іменника можливе утворення то ποταμάκι річечка.

Грецькі дослідники, вивчаючи ці явища, намагаються пояснити хитання роду іменника в сучасній мові. З одного боку, вони прагнуть систематизувати такі явища, каталогізувати їх, пояснити сучасні тенденції категоризації роду в новогрецькій мові на прикладі запозичень та неологізмів, з другого, хочуть розкрити причини перефо-

рмлення родових показників у діяхронному плані. Останнім часом у серії "Θέματα νεοελληνικής γραμματικής" (Теми новогрецької граматики) опубліковано два збірники, присвячені граматичній категоризації роду іменника "Το γένος", 2003, [Γλωσσα. – Γένος. – Φύλο 2006]. Проф. Салоніцького у-ту імені Аристотеля Анна Анастасіаді-Сімеоніді разом із проф. Атенського ун-ту імені І.Каподистрії Деспіною Хіла-Маркопулу розпочинають збірник 2003 року великою теоретичною статтею "Синхронні та діяхронні тенденції в оформленні роду грецької мови" [Αναστασιάδη-Συμεωνίδη 2003; 13-57]. Вони показують, що граматична категорія роду іменників ще й досі перебуває в стані становлення, перебудови й вирівнювання. Однак їй властива певна рівновага, яка тримається на регулярних родових словозмінних парадигмах іменників, об'єднаних терміном прототипні парадигми. Цей критерій вони називають прототипністю. Саме він допомагає носіям мови розподіляти слова за типами родових парадигм, протиставляти їх в межах єдиної граматичної категорії роду. Використовуючи такі показники, як продуктивність граматичного оформлення того чи того роду, частота їх використання, автори показують на прикладі запозичень та неологізмів, як у новогрецькій мові зростає тенденція перерозподілу слів на користь середнього роду. І це притому, що регулярним є розподіл іменників за трьома граматичними родами (чоловічим, жіночим та середнім), а також помітна роль біологічної статті у визначенні роду, зростання-підтримка граматичного роду суфіксами відповідного роду та формами узгоджуваних слів у реченні А.Анастасіаді-Сімеоніді та Деспіна Хіла-Маркопулу аргументовано доводять існування в новогрецькій мові певних кореляцій між тематичними семантичними групами лексики та оформленням їх у відповідному роді. Наприклад, назви річок, гір, танців здебільшого оформлено в чоловічому роді; країн, островів, міст, фруктових дерев, хвороб – у жіночому, магазинів, фруктів, спецій, кольорів, тварин (недорослих і молодого віку) – в середньому.

Проф. Вихованець І.Р. характеризує граматичну категорію роду в сучасній українській мові як таку, що відрізняється від іменникової морфолого-синтаксичної категорії відмінка, бо має як семантичні ознаки, так і формальні. Це "несловозмінна (класифікаційна) самостійна морфологічна категорія, яка в типових виявах має диференційовану сукупність афіксів (флексій і суфіксів) для свого вираження, поєднує семантико-граматичний зміст назв істот на ґрунті їхнього стосунку до біологічної статі або недорослості та формально-граматичний зміст назв неістот і складається з граем чоловічого, жіночого і середнього роду" [Вихованець 2004, 85].

Науковий аналіз досліджень з проблеми категорії граматичного роду в двох зіставлених мовах, а також мовного матеріалу дозволяє окреслити подібність і відмінність у структурі та вираженні морфологічної категорії роду іменників. У обох мовах ця граматична категорія триграмемна, складається з граем чоловічого, жіночого та середнього роду. Їй притаманний семантико-граматичний зміст, що ґрунтується на стосунках назв істот до біологічної статі (на цій основі чоловічий рід протиставлено жіночому) або недорослості істот, їхнього молодого віку (визначає середній рід). Водночас цій категорії властивий формально-граматичний зміст, що характеризує назви неістот. Центральною в семантичній структурі категорії роду є граема чоловічого роду [пор. Τριανταφυλλίδης 1993: 331].

Грамеми роду розрізнено формально. Їхні форми реалізовано морфологічною системою флексій, суфіксами, лексичними засобами, синтаксичною сполучуваністю іменників із залежними компонентами (прикметниками, порядковими числівниками, займенниками прикметникового типу) та координованими словами (дієсловами та їхніми еквівалентами в позиції присудка). У новогрецькій мові неодмінним засобом вираження граматичної категорії роду виступають ще й артиклі [X. Κλαίρης, Γ. Μπαμπινιώτης 2006, 55-74]. Це визначальна ознака новогрецької як мови частково аналітичної.

Залежність позначення роду від статі в обох мовах найчастіше простежується у назвах осіб. Меншою мірою вона виявна у назвах істот та тварин. На тлі численних зіставлень чоловічого та жіночого роду осіб помітне зменшення реалізацій цього зіставлення у назвах тварин, що виражене в них суфіксами або чоловічого, або жіночого роду: вовк – вовчиця, заєць – зайчиха, відповідно грецькі ο λύκος – η λύκαινα, ο λαγός – η λαγίνα, η λαγουδίνα. Дослідники обох мов відзначають непослідовність у семантично-граматичному розрізненні за статтю назв істот-неосіб. Вихованець І.Р. підкреслює: "З віддаленням від центру семантично-граматичних розрізень за статтю, тобто від назв осіб у напрямку до інших істот, спостерігаємо непослідовність у виявах категорії роду" [Вихованець 2004, 85]. У багатьох таких іменниках диференціація за статтю відсутня: *білка, ластівка, муха, карась, крокодил, окунь* тощо. Подібну до цього картину спостерігаємо у грецькій мові, де η αλεπού лисиця, η καμήλα верблюд, η φώκια кит – слова жіночого роду, ο βάτραχος, ο μπάκακας жаба, ο καρχαρίας акула, ο λούτσος щука, ο σκύουρος білка – чоловічого роду, το χελιδόνι ластівка – середнього роду.

У новогрецькій спостерігаємо поширену варіативність оформлення слів з тим самим лексичним значенням у різних словозмінних родових парадигмах. Так, лексему яструб оформлено в чоловічому ο γέρακας та середньому роді το γεράκι. Іменнику *соловей* властиві за відмінюванням парадигма жіночого роду η αηδόνα та середнього το αηδόνι, подібно до цього η πέρδικα та το περδίκι куріпка. У деяких випадках навіть за наявності вираженого родового зіставлення за статтю ο γάτος кіт – η γάτα кішка, один із них презентує обидва значення – чоловічого та жіночого роду. В наведеному прикладі таким є іменник η γάτα. Іменник το γουρούνι вживають на позначення істот чоловічої і жіночої статі, хоча існує η γουρούνα для вираження лише жіночої статі. Лексеми ο σκύλος та το σκυλί собака використовують для позначення істот, як чоловічої, так і жіночої статі, хоча є іменник η σκύλα сука в жіночому роді. Віддалену паралель такого суперечливого оформлення роду знаходимо в українських іменниках *собака* і *лелека*, що формально мають парадигму слів жіночого (спільного) роду, а виражають значення чоловічого: *великий собака, скалічений лелека*.

Лексеми так званого спільного роду в сучасній українській мові формально відмінюються за словозмінною парадигмою жіночого роду, хоча розрізнені за чоловічою та жіночою статтю аналітичними засобами – узгоджуваними з іменником словами прикметникового типу або координованими формами дієслова та його заміниками в позиції присудка. Таких одиниць у реєстрі Українського орфографічного словника (2007) понад п'ять десятків. Вони є наслідком застосування різних слово-

творчих засобів і об'єднують нейтральні за значенням (їх мало) та експресивно забарвлені слова здебільшого з негативним відтінком.

До нейтральних належать лексеми *напівсирота, сирота, суддя, тамада*. Експресивно забарвлені іменники цього типу є відсубстативними: *бандюга, бідолага, бідолаха, звірюга, канюка, ледацюга, молодчага, соня, сонюга*, відприкметниковими: *бідняга, злюка, п'янюга, симпотяга, скромняга, скуп'яга, скупиндряга, хитрюга, чистьоха*, а також віддієслівними похідними безсуфіксними: *базіка, зайка, роззява* та суфіксальними: *випиваха, вихваляха, забіяка, заброда, задирака, задавака, зівака, знайда, кривляка, мандрюха, невмивака, посіпака, потіпака, прибудда, пройда, розбишака, розбіяка, танцюра*. Кілька похідних спільного роду належать до композитивів: *сновида, снохода*.

Суфікси зі значенням збільшеності, за допомогою яких утворюють лексеми спільного роду, в сучасній українській мові належать до малопродуктивних [Родніна 1979, 101-108; Суффиксальное словообразование 1974, 185-196; Булаховский 1956, 143-145; Гумецька 1958, 135-140]. Кільком із них *-аг-а / -ах-а, -аг-а / -индряг-а* властива варіативність, що спричинює словотвірну синонімію слів [Родніна 1979, 101-108; Наконечний 1967].

Іншу зону суперечності в оформленні родових показників зумовлюють суфікси категорій збільшеності *-ищ-е та -ицьк-о*, що формально налаштовані на середній рід, але деякими твірними основами, до яких вони приєднуються, змушені реагувати на значення статі: *бабище, свекрушище, свекрушицько* (жін. і сер. р.), *хлопчисько* (чол. і сер. р.), пор. ще *бородище, морозище, деревище* від твірних іменників-назв неістот трьох родів.

Суфікси категорії зменшеності усереднюють семантико-граматичний зміст категорії роду, зводячи його до формальних показників середнього роду в одних випадках, пор.: *близнятко, морозко, дядечко, гніздечко*. У інших ці суфікси налаштовано на розрізнення чоловічої та жіночої статі за допомогою флексійного способу словотворення, пор.: *бабуся – дідусь, кумася – кумась, кумця – кумцьо; дружинонька, зозуленька; кізонька, рибонька, зяченько, музиченько, свекронько, свекрівонько*.

У новогрецькій діапазон варіювання засобів вираження семантико-граматичного та формально-граматичного змісту категорії роду значно ширший, ніж у сучасній українській мові. Функцію виразника чоловічої та жіночої статі у сучасній грецькій мові на себе іноді бере середній рід: то *πρόβατο* вівця, то *γούρουνο* свиня, то *γαϊδούρι* осел, то *ελάφι* олень; чоловічий: *ο ελέφαντας* слон, *ο δόρκας* лань, *ο πίθηκος* мавпа, *ο ρήσος* мавпа-резус або жіночий рід: *η αλεπού* лисиця, *η αρκούδα* ведмідь, *η γάτα* кицька, *η καμήλα* верблюд, *η μαϊμού* мавпа, *η τίγρη* тигр. Унаслідок цього можливі хитання в оформленні роду в найменуваннях істот (*ο έλαφος η έλαφος* оленяча, то *ελάφι* для чол. і жін. статі) та неістот (*η τράπεζα, το τραπέζι*), про які вже йшлося.

У деяких випадках це спричинює семантичне розрізнення слів зі значенням недорослості та зменшеності. Так, від іменника *η χελώνα* черепаха утворено похідне слово то *χελωνάκι* черепашка. На метафоричному ґрунті ця остання основа в множині стає найменуванням хвороби та *χελωνάκια* золотуха, за якої опухають і твердіють залози на шії і людина стає схожа на черепашку бугорчатою шкірою. У гре-

цькій, як і українській, її ще називають свинкою *οι χοιράδες* (від *ο χοίρος* свиня). Іменники *τα χελωνάκια* та *οι χοιράδες* синонімічні, і є народними та термінологічними назвами хвороби.

У новогрецькій, як і в українській, семантику збільшеності часто зорієнтовано на словозмінне оформлення в жіночому роді: *το γαϊδούρι* осел – *η γαϊδουράκλα* ослище, *το κορίτσι* дівчина – *η κοριτσάρα* дівчисько, *το σπίτι* дім – *η σπιτάρα* домище, *το μηδενικό* нуль – *η μηδενικούρα* нуляка, *το ψάρι* риба – *η ψαρούκλα* рибище. Суфікс *-ουρα* приєднується також до дієслівних основ, утворюючи іменники зі значенням збільшеності: *χαϊρετώ* вітати – *η χαϊρετούρα* помпезне вітання з широкими жестами на публіку.

Ця категорія має також суфікси, що оформляють похідні в чоловічому роді *-ακλάς, -αράς, -αρος, -ταρος* від іменників жіночого *η φωνή* голос – *ο φωνακλάς* голошище, чоловічого *ο κλέφτης* злодій – *ο κλεφταράς* злодіяка, *ο σύμβουλος* радник – *ο συμβουλάτορας* великий радник, середнього роду *το παιδί* дитина – *ο παίδαρος* здоровило. Суфікс *-αλάς* утворює іменники з семантикою збільшеності від дієслівних основ: *κρεμώ* висіти, вішати – *ο κρεμανταλάς* здоровань, каланча.

Характерно, що в новогрецькій мові майже не використовуються суфікси з семантикою збільшеності, які орієнтовані на оформлення похідних у середньому роді на зразок укр. **-ищ-е, -ицьк-о**.

Категорії зменшеності та збільшеності, що додають оцінний компонент до розрізнення роду за статтю та належність до категорії недорослості, по-своєму виражають родові зіставлення. Суфікс *-ακι* з семантикою зменшеності їх усереднює: *ο γιατρός* лікар – *το γιατρούδακι* лікаренько, *το παιδί* дитина – *το παιδάκι* дитинча, *η χελώνα* – *το χελωνάκι* черепашка.

В інших випадках семантика зменшеності, передавана суфіксами, сприяє вираженню зіставлення за родами. Так, від чоловічого роду можливі утворення зі зменшуваним значенням, яке оформлене іменниками середнього *ο βάτραχος* – *το βατραχάκι* жаба – жабка, *ο πίθηκος* мавпа – *το πιθηκάκι* мавпочка, *ο ελέφαντας* слон – *το ελεφαντάκι* слоненя, *ο άγγελος* янгол – *το αγγελούδι* янголятко, *ο μαθητής* школяр – *το μαθητούδι* школярчик, *ο βοσκός* пастух, вівчар – *το βοσκόπουλο* вівчарик, пастушенко.

Твірні жіночого роду мотивують похідні з семантикою зменшеності також у жіночому роді: *η βερβέρα* білка – *η βερβερίτσα*, *η γάτα* кішка – *η γατίτσα* кішечка, *η γουρούνα* свиня – *το γουруνίτσα* свинка.

Однак існують форманти зі значенням зменшеності, що прогнозують лише чоловічий рід *-ακης, -ακάς, -πουλο*. За умови коливання в оформленні роду здебільшого від іменників чоловічого та середнього роду утворюються похідні з семантикою зменшеності в середньому роді: *ο τίγρης* тигр – *το τιγράκι* тигреня. Твірні жіночого роду мотивують іменники в жіночому або в середньому роді: *η αρκούδα* – *το αρκούδι* – *το αρκούδακι* ведмідь – ведмежа, *η αλεπού* – *η αλεπουδίτσα* лисичка, але *το αελουδάκι* лисеня, *η μαϊμού* – *η μαϊμουδίτσα* мавпочка, *το μαϊμουδάκι* мавпеня, пор.: *το γουρούνι* – *το γουруνάκι* порося, *η γουρούνα* свиня – *η γουруνίτσα* свинка.

І в новогрецькій, і в українській мові існує велика кількість суфіксів на позначення чоловічої статі й утворюваних від них іменників жіночої статі – назв постій-

них занять, фахів, діяльності, які оформлено суфіксальним способом. Деякі з них мотивують у сучасній українській мові синонімічні похідні жіночої статі на зразок: *бібліотекарка, бібліотекарша, старостиха, староста, фермерка, фермерша, поетеса, поетка, філологиня, жінка-філолог* [Городенська, Кравченко 1981; Наконечний 1967]. Часто їх вживання продиктовано використанням у різних функціональних стилях літературної мови або у діалектах. Однак їхня продуктивність обмежена, варіативність суфіксів на позначення жіночої статі поступово зменшується в сучасній українській мові [Вихованець 2004, 89]. Дедали помітнішим стає переродження суфікса **-к-а**, що раніше мав експресивне значення і вживався здебільшого в розмовній мові. Тепер він втрачає експресивне забарвлення. Похідні з ним дедали ширше проникають у літературну мову, до її офіційно-ділового стилю: *авторка, бібліотекарка, дипломатка, естетка* тощо [Захлопана 1984].

Для вживання подібних за значенням суфіксів у іменниках новогрецької мови характерна більша варіативність [Τριανταφυλλίδης 1953; Pavlidu 2001]. Таке явище зумовлено конкурентністю цих суфіксів у літературній мові, відмінністю функціонування їх у двох різновидах грецької літературної мови – димотики та катаревуси, побутуванням у різних функціональних стилях літературної мови у діалектах: *ο αστυνομικός* – *η αστυνομικός, η αστυνομικίνα*, поліцейський, жінка-поліцейський, *ο αθλητής* спортсмен – *η αθλήτρια, η αθλήτριδα* спортсменка, *ο γιατρός* лікар – *η γιατρός, η γιατρίνα* лікарка, *ο λυκειάρχης* – *η λυκειάρχης, η λυκειάρχισσα* директорка ліцею, *ο λογοτέχνης* літератор – *η λογοτέχνίδα, η λογοτέχνης* – літераторка, *ο συγγραφέας* письменник – *η συγγραφέας, η συγγραφεύς* письменниця, *ο ταξιτζής* таксист – *η ταξιτζίνα, η ταξιτζού* таксистка.

У розмовному мовленні в іменниках на позначення професій закріплюються суфікси *-τρια/-τρα, -ισσα, -ου*, у діалектах *-ίνα, -εσα*, в офіційному стилі статі розрізнено артиклями *η* – для жіночого та *ο* – для чоловічого роду та суфіксом *-ίνα*. більшість неологізмів – назв професій семантики статі виражає за допомогою артиклів, у міру входження їх в літературну мову можливе вираження її суфіксами, тобто помітне поступове освоєння їх у мові, пор.: *ο αρχιτέκτονας* архітектор, *ο αρχιτέκτονας, η αρχιτεκτόνισσα* архітекторка.

У обох мовах значення зменшеності в багатьох випадках передається іменниками середнього роду. Особливо це помітно в новогрецькій мові у словах з суфіксом *-ακι* (та його варіантами *-δάκι, -ουδάκι, -αράκι, -αλάκι*), що нейтралізує родові протиставлення твірних слів і веде до їх усереднення – нейтралізації.

У сучасній українській мові такою універсальною рисою наділено суфікси **-атк(о) / -ятк(о)**, що від назв дорослих істот утворюють назви недорослих істот. Серед них переважають твірні іменники-назви тварин та птахів, оформлені в чоловічому роді: *ведмежатко, ведмедятко, голуб'ятко, зайчатко, індичатко, кролятко, лебедятко, орлятко, перепелятко, пташатко, соболятко, соколятко, солов'ятко, щиглятко*. Рідше їхніми твірними є іменники середнього: *курчатко, лошатко, жереб'ятко* або жіночого роду: *качатко, козятко, курчатко, свинчатко*.

До цього розряду слів потрапляють в українській мові нечисленні назви осіб за віком або родинними стосунками: *внучатко, дівчатко, дитинчатко, небожатко, а*

також назви малюків за національністю: *німченятко, татарчатко, циганчатко* та небагато назв предметів: *горщатко, збанятко, коліщатко, кужлятко*.

Таку ж велику прогностичну силу щодо оформлення в середньому роді похідних назв істот зі значенням недорослості виявляє суфікс **-ен(я)**. Найчисленнішу групу з них утворюють назви тварин і птахів: *вуженя, горобеня, голубеня, гусеня, галченя, гаденя, журавленя, їжаченя, кібченя, кроленя, лисеня, лелеченя, мишеня, павученя, сороченя, шуліченя, ховрашеня, часеня, черепашеня, шуліченя* та ін.

Серед таких похідних мало назв осіб: *паненя, хлопченя, внученя*. Деякі з них є назвами дітей за національністю: *китаєня, негрєня, татарченя, турченя, циганєня*, що мають паралелі з новогрецькими лексемами, утворюваними афіксоїдом - $\lambda\omicron\upsilon\lambda\omicron$ (о). Ще менше таких утворень виникає від предметних назв неістот: *гарбузеня, ножєня, пальченя, ручєня, сердєня*.

Підкреслимо, що хитання в оформленні морфологічної категорії роду менше поширені в сучасній українській мові, ніж новогрецькій. Обом зіставлюваним мовам властивий певний динамізм у родовій диференціації іменників, що виявляється в поширенні формально-морфологічної диференціації грамем категорії роду із семантико-граматичним змістом, збільшенні іменників жіночого роду, утворюваних від іменників чоловічого роду [Вихованець 2004, 90-91; Загнітко 1996, 179-182: зб. То $\gamma\epsilon\nu\omicron\varsigma$ 2003, 2001]. Це стосується в першу чергу найменувань осіб за певною діяльністю, фахом, національністю тощо. Згадаймо для прикладу деякі неологізми типу *бізнесменка, нардепка, прем'єрка, україноканадка, постнатуралістка*.

У новогрецькій мові в цих випадках продуктивним способом оформлення назв фаху, розрізнення найменувань за статтю є вживання артикля жіночого роду разом із іменником, відмінюваним за парадигмою чоловічого роду: \omicron $\kappa\omicron\iota\nu\omega\nu\iota\omicron\lambda\omicron\gamma\omicron\varsigma$ соціолог, η $\kappa\omicron\iota\nu\omega\nu\iota\omicron\lambda\omicron\gamma\omicron\varsigma$ жінка-соціолог, \omicron $\rho\alpha\delta\iota\omicron\lambda\omicron\gamma\omicron\varsigma$ радіолог, η $\rho\alpha\delta\iota\omicron\lambda\omicron\gamma\omicron\varsigma$ жінка-радіолог. У обох мовах цьому розрізненню сприяє словоскладання на зразок українських *жінка-онколог, лікарка-стоматолог* та грецьких η $\gamma\upsilon\nu\alpha\iota\kappa\alpha$ $\pi\iota\lambda\omicron\tau\omicron\varsigma$ жінка-пілот, $\omicron\iota$ $\gamma\upsilon\nu\alpha\iota\kappa\epsilon\varsigma$ $\sigma\tau\alpha\tau\iota\omega\tau\iota\kappa\omicron\iota$ жінки-воїни.

У обох мовах усе більше категорія роду проникає до лексико-семантичної сфери, викликаючи посилення змісторозрізнювальних засобів (суфіксів). Це з одного боку, а з другою, оформлення морфологічної родової належності іменників – назв осіб, зокрема іншомовних, здійснюється під впливом гіперо-гіпонімічних відношень, притаманних лексико-семантичній системі мови і того місця, яке в ній завойовує собі запозичення, пор.: укр. *зрізлі* чол. р. (гіперонім ведмідь), *леді* жін. р. (гіперонім жінка), *грец.* \omicron/η $\sigma\omicron\phi\epsilon\tau\epsilon\tau\omicron$ шофер, η $\sigma\omicron\phi\epsilon\tau\epsilon\tau\iota\upsilon\alpha$ жінка-шофер, \omicron $\omicron\iota\kappa\omicron\lambda\omicron\gamma\omicron\varsigma$ еколог та η $\omicron\iota\kappa\omicron\lambda\omicron\gamma\omicron\varsigma$, що є запозиченнями з англійської мови *ecologist*, де воно збудоване з грецьких основ.

The article regards to gender's tendency categorization of nouns in Ukrainian and modern Greek languages. Shown the variations of gender formation, productive ways of feminine noun formation in both languages, redistribution of noun by gender in favour for neuter gender in the modern Greek language.

Key words: gender of noun, person's category, diminutive and augmentative words, ways of word formation.

В статье рассмотрены тенденции категоризации рода существительных в современном украинском и новогреческом языках, показаны колебания в оформлении рода, продуктивные способы образования существительных женского пола в обоих языках, перераспределение существительных по родам в пользу среднего рода в новогреческом.

Ключевые слова: *род существительного, категория лица, уменьшительные и увеличительные слова, способы словообразования.*

Література:

1. Булаховський Л.А. Питання походження української мови / Л.А. Булаховський. – К.: Вид-во АН УРСР, 1956. – 220 с.
2. Вихованець І.Р. Категорія роду // І. Вихованець, К. Городенська. Теоретична граматики української мови. – К.: Пульсари, 2004. – 398 с.
3. Городенська К.Г., Кравченко М.В. Словотвірна структура слова (відіменникові деривати) / К.Г. Городенська, М.Г. Кравченко. – К.: Наук. думка, 1981. – 206 с.
4. Гумецька Л.Л. Нарис словотворчої системи української актової мови XVI-XV ст. / Л.Л. Гумецька. – К.: Вид-во АН УРСР, 1958. – 298 с.
5. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови. Морфологія / А.П. Загнітко. – Донецьк: ДонДУ, 1996. – 435 с.
6. Захлюпаная Н.М. Субстантивніе образования с суффиксом –к-а в современном украинском языке: Автореф. дис. ... канд. філол. н. / Н.М.Захлюпаная. – Ужгород, 1984. – 20 с.
7. Ковалик І.І. Категорія слов'янських демінутивів з суфіксом –иц-а/-іс-а / І.І. Ковалик // Доповіді та повідомлення Льв. ун-ту, 1957. – Вип.7, ч.1. – С.52-56.
8. Наконечний Н.Ф. Розмаїття форм – багатство мови / Н.Ф. Наконечний // Мовознавство. – 1967. – № 2. – С.57-65.
9. Родніна Л.О. Іменники з суфіксами суб'єктивної оцінки / Л.О. Родніна // Словотвір сучасної української літературної мови. – Київ: Наук. думка, 1979. – 405 с.
10. Роднина Л.А. Словообразовательная синонимика имен существительных в современном украинском языке: Автореф. дисс. ... канд. філол. н. / Л.А. Роднина. – К., 1970. – 27 с.
11. Суффиксальное словообразование существительных в восточнославянских языках XV–XVII вв. – М.: Наука, 1974. – 224 с.
12. Токар В.П. Из истории суффиксов в украинском языке (суффиксы –к-а, -ик, -ок, -л-о): Автореф. дисс. ... канд. філол. н. – Дніпропетровськ, 1955. – 15 с.
13. Pavlidu T.–S. Women, Gender and Modern Greek / T.–S. Pavlidu // Center Across Languages. – Amsterdam, 2001. – С.175-195.
14. Αναστασιαδη-Συμεωνίδη Α., Χείλα-Μαρκοπούλου Δ. Συγχρονικές και διαχρονικές τάσεις στο γένος της ελληνικής // Αραποπούλου Μ. "Δημοτική", "Καθαρεύουσα" και οι Στάσεις των δυο φύλων // Γλώσσα. – Γένος-Φύλο.– Θ/κη: Ιν-το νεοελληνικών σπουδών, 2006. – С.138-163.
15. Κλαίρης Χ., Μπαμπινιώτης Γ. Γραμματική της νέας ελληνικής. Δομολεειτουργική. – Επικοινωνιακή. – Αθήνα: Ελληνική γράμματα, 2005. – 1160 σ.
16. Μπαμπινιώτης Γ. Το φυσικό και γραμματικό γένος // Μπαμπινιώτης Γ. Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας. – Αθήνα: Κέντρο λεξικολογίας. Ε.Π.Ε., 1998.
17. Ράλλη Α. Ο καθορισμός του γραμματικού γένους στα ουσιαστικά της νέας ελληνικής // Το γένος. – Αθήνα: Πατάκη, 2003. – 250 σ.
18. Το γένος. – Αθήνα: Πατάκη, 2003. – 250 σ.
19. Γλώσσα. – Γένος. – Φύλο. – : Θ/κη, 2006. – 247 σ.
20. Τριανταφυλλίδης Μ. Η βουλευτίνα και ο σ[η]ματισμός των θηλυκών επαγγελματικών ουσιαστικών // Απάντα Μ. Τριανταφυλλίδη. 2 τόμος. – Θ/κη, 1953. – С.326-334.